

Judikatūras krājums

Lieta C-718/21

L. G.

pret

Krajowa Rada Sądownictwa

(*Sąd Najwyższy* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (virspalāta) 2023. gada 21. decembra spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 267. pants – Jēdziens “tiesa” – Kritēriji – *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta) – Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedzis iztiesāšanas sastāvs, kuram nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa – Nepieņemamība

1. *Prejudiciāli jautājumi – Vērsšanās Tiesā – Valsts tiesa LESD 267. panta izpratnē – Jēdziens – Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa, Polija) Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta) – Šīs palātas iztiesāšanas sastāvs, kuram saistībā ar kārtību, kas bija piemērojama tajā esošo tiesnešu iecelšanai amatā, nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa – Izslēgšana (LES 19. panta 1. punkta otrā daļa; LESD 267. pants; Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants)*

(skat. 58., 63.–70., 73.–78. punktu)

2. *Eiropas Savienības tiesības – Principi – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā – Tiesības uz neatkarīgu un objektīvu, tiesību aktos noteiktu tiesu – Tvērums (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrā daļa)*

(skat. 59., 60. un 64. punktu)

Rezumējums

Ar 2020. gada 30. decembra vēstuli L. G., *Sąd Okręgowy w K.* (K. apgabaltiesa, Polija) tiesnesis, informēja *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tieslietu padome, Polija; turpmāk tekstā – “KRS”) par vēlmi turpināt pildīt amata pienākumus pēc normālā pensijas vecuma sasniegšanas. Tā kā KRS bija izbeigusi lietu par šo lūgumu, jo bija beidzies tā iesniegšanai paredzētais prekluzīvais termiņš, L. G. vērsās ar pieteikumu iesniedzēj institūcijā. Iesniedzēj institūcija vērsās Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo tai bija šaubas par to, vai tāds valsts tiesiskais

regulējums, kurā, pirmkārt, šāds tiesneša paziņojums ir pakārtots *KRS* atļaujai, un otrkārt, attiecībā uz šo paziņojumu paredzēts absolūts prekluzīvs termiņš, ir saderīgs ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu.

Šajā lietā iesniedzējinstītūciju veido trīs tiesneši, kuri darbojas *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta, turpmāk tekstā – “Ārkārtas kontroles palāta”), kas *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) izveidota neseno Polijas tiesu sistēmas reformu rezultātā¹. Šie trīs tiesneši šajā palātā tika iecelti, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018, kuru *KRS* pieņēma 2018. gada 28. augustā (turpmāk tekstā – “Rezolūcija Nr. 331/2018”).

Taču, pirmkārt, šī rezolūcija tika atcelta ar *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa, Polija) 2021. gada 21. septembra spriedumu². Otrkārt, 2021. gada 8. novembra spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju³ (turpmāk tekstā – “spriedums *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju”) Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā – “ECT”) secināja, ka – ņemot vērā procesu, kurā, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018, tika iecelti divi no trim Ārkārtas kontroles palātas iztiesāšanas sastāvu locekļiem, – nav ievērota Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁴ 6. panta 1. punktā noteiktā prasība, ka tiesai ir jābūt “likumā noteiktai”.

Savā spriedumā Tiesa virspalātas sastāvā atzīst lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par nepieņemamu, jo iesniedzējinstītūcija nav uzskatāma par “tiesu” LESD 267. panta izpratnē.

Tiesas vērtējums

Iesākumā Tiesa atgādina, ka, lai izvērtētu, vai attiecīgajai iesniedzējinstītūcijai ir “tiesas” statuss LESD 267. panta izpratnē, Tiesa ņem vērā virkni aspektu, kā, piemēram, vai šī instītūcija ir izveidota ar likumu, vai tā ir pastāvīga, vai tās jurisdikcija ir obligāta, vai procedūra tajā notiek atbilstoši sacīkstes principam, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga. Šajā ziņā Tiesa jau ir norādījusi, ka Augstākā tiesa pati par sevi atbilst iepriekš atgādinātajām prasībām, un precizējusi – ja lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegusi valsts tiesa, ir jāpieņem, ka tā atbilst šīm prasībām neatkarīgi no tās konkrētā sastāva. Proti, prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesas ziņā – ņemot vērā funkciju sadali starp to un dalībvalsts tiesu – nav pārbaudīt, vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemts atbilstoši dalībvalsts noteikumiem par tiesu organizāciju un procesu tajās.

Tomēr šo prezumpciju var atspēkot, ja dalībvalsts tiesas vai starptautiskas tiesas pieņemts galīgs tiesas nolēmums ļautu secināt, ka tiesnesim, kas veido iesniedzējtiesu, nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē, to lasot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta otrās daļas gaismā⁵.

¹ Šī palāta, kā arī jauna Augstākās tiesas palāta, proti, *Izba Dyscyplinarna* (Disciplinārlietu palāta), tika izveidotas ar 2017. gada 8. decembra *ustawa o Sądzie Najwyższym* (Likums par augstāko tiesu), kas stājās spēkā 2018. gada 3. aprīlī.

² Šis spriedums tika pasludināts pēc 2021. gada 2. marta sprieduma A. B. u.c. (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība) (C-824/18, EU:C:2021:153).

³ CE:ECHR:2021:1108JUD 004986819.

⁴ Parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī.

⁵ Skat. spriedumu, 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2022:235, 72. punkts).

Šajā ziņā tiesa norāda, ka ECT spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju un Augstākās administratīvās tiesas 2021. gada 21. septembra spriedumā, kuri abi ir galīgi spriedumi, konkrēti tika vērtēti apstākļi, kādos Ārkārtas kontroles palātas tiesneši tika iecelti, pamatojoties uz Rezolūciju Nr. 331/2018.

Konkrētāk, pirmkārt, ECT spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju būtība konstatēja, ka Ārkārtas kontroles palātas attiecīgajos iztiesāšanas sastāvos ietilpstošo locekļu iecelšana notika, acīmredzami pārkāpjot valsts pamatnormas, kas regulē tiesnešu iecelšanas procedūru. Lai gan ir taisnība, ka no sešiem tiesnešiem, kas ietilpa aplūkotajos Ārkārtas kontroles palātas iztiesāšanas sastāvos lietās, saistībā ar kurām tika pasludināts minētais spriedums, tikai viens darbojas tajā šīs palātas iztiesāšanas sastāvā, kurš iesniedzis šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tomēr no minētā sprieduma pamatojuma skaidri izriet, ka ECT vērtējums vienādi attiecas uz visiem minētās palātas tiesnešiem, kas iecelti šajā palātā līdzīgos apstākļos un it īpaši uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata.

Otrkārt, 2021. gada 21. septembra spriedumā, pamatojoties it īpaši uz konstatējumiem un vērtējumiem, kas lielā mērā pārklājas ar spriedumā *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju izdarītajiem konstatējumiem un vērtējumiem, Augstākā administratīvā tiesa atcēla Rezolūciju Nr. 331/2018.

No šiem abiem spriedumiem izrietošo konstatējumu un secinājumu, kā arī savas judikatūras gaismā Tiesa pārbauda, vai ir uzskatāms, ka attiecībā uz iesniedzējinstītūciju ir atspēkota prezumpcija par atbilstību “tiesas” statusam LESD 267. panta izpratnē.

Šajā ziņā Tiesa, pirmām kārtām, uzsver, ka iesniedzējinstītūcijas sastāvā esošie tiesneši Ārkārtas kontroles palātā ir iecelti pēc priekšlikuma, ko izteikusi KRS, proti, institūcija, kurā pēc nesenajiem normatīvo aktu grozījumiem⁶ 23 no 25 tās locekļiem ir iecēlusi Polijas izpildvara un likumdošana vara. No Tiesas judikatūras gan izriet – apstākļi, ka tiesnešu iecelšanas procesā iesaistītā KRS galvenokārt sastāv no likumdošanas varas izraudzītiem locekļiem, pats par sevi nav tāds, kas var radīt šaubas par tiesību aktos iepriekš noteiktas tiesas statusu un šā procesa noslēgumā iecelto tiesnešu neatkarību. Tomēr citādi ir tad, ja šādas šaubas šis apstākļi rada kombinācijā ar citiem nozīmīgiem elementiem un apstākļiem, kādos šī izvele ir izdarīta. KRS reglamentējošo normatīvo aktu grozījumi ir veikti vienlaikus ar būtisku Augstākās tiesas reformu, kura tostarp ietvēra divu jaunu palātu izveidi šajā tiesā, kā arī minētās tiesas tiesnešu pensionēšanās vecuma samazināšanu. Šie grozījumi tātad ir notikuši brīdī, kad drīzumā bija aizpildāmas daudzas Augstākās tiesas tiesnešu amata vietas, kas izsludinātas par vakantām.

Otrām kārtām, šādi Augstākajā tiesā *ex nihilo* izveidotajai Ārkārtas kontroles palātai ir piešķirtas pilnvaras tādās īpaši sensitīvās jomās kā tiesvedība vēlēšanu un referendumu rīkošanas lietās, kā arī kompetence izskatīt ārkārtas pārsūdzības, ar kurām iespējams panākt vispārējās jurisdikcijas tiesu vai citu Augstākā tiesa palātu pieņemtu galīgu nolēmumu atcelšanu.

Trešām kārtām, līdztekus iepriekš minētajiem normatīvo aktu grozījumiem tika būtiski grozīti arī noteikumi par pārsūdzībām tiesā, kas pieejamas attiecībā uz KRS rezolūcijām, ar kurām tiek virzīti kandidāti iecelšanai Augstākās tiesas tiesnešu amatos, šādi padarot šīs pārsūdzības par neefektīvām. Turpinot, tā uzsver, ka ierobežojumi, kas šādi ieviesti ar nupat minētajiem

⁶ 9. pants 2011. gada 12. maija *ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa* (Likums par Valsts tieslietu padomi), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti tostarp ar 2017. gada 8. decembra *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* (Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tieslietu padomi un dažus citus likumus), kurš stājās spēkā 2018. gada 17. janvārī, un ar 2018. gada 20. jūlija *ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw* (Likums par grozījumiem Likumā par vispārējās jurisdikcijas tiesu organizāciju un dažos citos likumos), kas stājās spēkā 2018. gada 27. jūlijā.

grozījumiem, attiecas tikai uz pārsūdzībām, kas iesniegtas par *KRS* rezolūcijām par kandidatūru virzīšanu Augstākās tiesas tiesnešu amatam, savukārt uz *KRS* rezolūcijām par kandidatūru virzīšanu uz tiesneša amatam citās valsts tiesās joprojām attiecas vispārējā pārbaudes tiesā kārtība, kas bija spēkā iepriekš⁷.

Ceturtām kārtām, spriedumā *W.Ž.* (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana)⁸ Tiesa jau arī norādīja, ka brīdī, kad uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata amatā tika iecelts Ārkārtas kontroles palātas loceklis, uz ko attiecās lieta, kurā taisīts šis spriedums, Augstākā administratīvā tiesa, kurā bija iesniegts pieteikums par šīs rezolūcijas atcelšanu, ar 2018. gada 27. septembra rīkojumu apturēja minētās rezolūcijas izpildu spēku. Šis pats apstāklis ir konstatējams arī attiecībā uz to trīs locekļu iecelšanu, kuri ir iesniedzējinstīcijas sastāvā. Tādējādi apstāklis, ka Polijas Republikas prezidents – steidzamības kārtā un nesagaidījis iespēju iepazīties ar 2018. gada 27. septembra rīkojuma pamatojumu – uz Rezolūcijas Nr. 331/2018 pamata, kas ar šo rīkojumu ir apturēta, ir veicis attiecīgo iecelšanu amatā, nozīmē, ka ir būtiski aizskarts varas dališanas princips, kas raksturo tiesiskas valsts darbību.

Piektām kārtām, lai gan Augstākā administratīvā tiesa izskatīja prasību atcelt Rezolūciju Nr. 331/2018 un bija apturējusi tiesvedību šajā lietā, līdz tiek pieņemts Tiesas spriedums lietā *A. B. u.c.*⁹, Polijas likumdevējs pieņēma likumu, ar ko tika izslēgta jebkāda turpmāka pārsūdzība par *KRS* rezolūcijām, ar kurām ir izvirzīti kandidāti iecelšanai Augstākās tiesas tiesneša amatā, kā arī izbeigtas izskatīšanā esošas pārsūdzības¹⁰. Attiecībā uz grozījumiem, kas izdarīti ar šo likumu, Tiesa jau ir nospriedusi, ka šādi grozījumi – it īpaši, kad tie tiek aplūkoti kopā ar visiem citiem kontekstuālajiem elementiem, – var likt domāt, ka Polijas likumdošanas vara šajā gadījumā ir rīkojusies ar īpašu nolūku novērst jebkādu iespēju veikt attiecīgo rezolūciju pārbaudi tiesā¹¹.

Visbeidzot sestām kārtām, Tiesa precizē, ka, lai gan iepriekš minētā Augstākās administratīvās tiesas 2021. gada 21. septembra sprieduma sekas neattiecas uz prezidenta aktu par iecelšanu attiecīgajos tiesnešu amatos spēkā esamību un iedarbīgumu, tomēr jāatgādina, ka akts, ar kuru *KRS* virza kandidātu iecelšanai Augstākās tiesas tiesneša amatā, ir *sine qua non* nosacījums, lai Polijas Republikas prezidents šo kandidātu varētu iecelt šādā amatā.

Noslēgumā Tiesa nospriež, ka visi iepriekš minētie sistēmiskie un faktiskie elementi, kuri raksturoja trīs tiesnešu iecelšanu Ārkārtas kontroles palātā, kas šajā lietā ir iesniedzējinstīcija, rada tādas sekas, ka tai nav neatkarīgas un objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas statusa LES 19. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē, lasot to Hartas 47. panta otrās daļas gaismā, un tādējādi šis iztiesāšanas sastāvs nav “tiesa” LESD 267. panta izpratnē. Proti, visi šie elementi tiesību subjektiem var radīt pamatotas šaubas par attiecīgo personu un iztiesāšanas sastāva, kurā tās ietilpst, ārējo neietekmējamību, it īpaši saistībā ar Polijas likumdošanas varas un izpildvaras tiešu vai netiešu ietekmi, un par viņu neitralitāti attiecībā uz pretnostatītajām interesēm. Tādējādi minētie elementi var izraisīt to, ka šie tiesneši nešķiet neatkarīgi vai objektīvi, bet tas var apdraudēt uzticēšanos, kāda tiesu varai ir jārada tiesību subjektiem demokrātiskā sabiedrībā un tiesiskā valstī.

⁷ Spriedums, 2021. gada 2. marts, *A. B. u.c.* (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība), C-824/18, EU:C:2021:153, 157., 162. un 164. punkts).

⁸ Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, *W.Ž.* (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana) (C-487/19; EU:C:2021:798).

⁹ Spriedums, 2021. gada 2. marts, *A. B. u.c.* (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība), C-824/18, EU:C:2021:153).

¹⁰ 2019. gada 26. aprīļa *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych* (Likums, ar ko groza Likumu par Valsts tieslietu padomi un Likumu par administratīvo tiesu sistēmu), kas stājās spēkā 2019. gada 23. maijā.

¹¹ Spriedums, 2021. gada 2. marts, *A. B. u.c.* (Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana – Pārsūdzība), C-824/18, EU:C:2021:153, 137. un 138. punkts).